

A. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Gemeente Drimmelen acht het wenselijk om risico's die van invloed zijn op de programma-uitvoering, en daarmee op het behalen van de programmadoelstellingen, beheersbaar te maken. Door inzicht in de risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico's nu en de risico's gerelateerd aan toekomstige investeringen in verhouding staan tot de vermogenspositie van de organisatie.

De paragraaf weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de jaarrekening van de gemeente Drimmelen is. Dit is van belang wanneer zich een financiële tegenvaller voordoet. Aandacht voor het weerstandsvermogen kan voorkomen dat elke financiële tegenvaller tot bezuinigingen leidt.

Deze paragraaf heeft zijn basis in artikel 11 van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten) en de daarop van toepassing zijnde toelichting.

Conform dit artikel bevat deze paragraaf ten minste:

- het beleid betreffende weerstandscapaciteit en risico's;
- een inventarisatie van de risico's;
- een inventarisatie van de weerstandscapaciteit.
- financiële kengetallen
- een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen deze kengetallen in relatie tot de financiële positie

Ter completering van de paragraaf weerstandsvermogen is het onderdeel 'Weerstandsvermogen' toegevoegd.

Algemeen

Risicomanagement is een continu proces van identificeren en kwantificeren van risico's en het bepalen van activiteiten die de kans van optreden en/of de gevolgen van risico's beheersbaar houdt/maakt.

Verfijning en doorontwikkeling van risicomanagement vindt doorlopend plaats.

Risicomanagementbeleid

Verwezen wordt naar het 'beleid risicomanagement en weerstandsvermogen' dat u op 7 november 2013 heeft vastgesteld. In dit beleid worden kaders gesteld ten aanzien van de reikwijdte en toepassing van risicomanagement. Het geactualiseerde beleid zal u binnen afzienbare tijd ter vaststelling worden voorgelegd.

Risico's

Een **risico** is de kans op het optreden van een gebeurtenis.

Om inzicht in de risico's van de gemeente te kunnen verkrijgen is een risico-inventarisatie met peilmoment ultimo het verslagjaar uitgevoerd. Hieronder wordt verslag gedaan van de resultaten van die risico-inventarisatie.

Risicoprofiel

Om de risico's van gemeente Drimmelen in kaart te brengen is door de afdelingen een risicoprofiel opgesteld. Hierbij is gebruik gemaakt van het softwareprogramma NARIS® (NAR Risicomanagement Informatie Systeem) waarmee risico's systematisch in kaart worden gebracht en beoordeeld. In totaal zijn 42 risico's in beeld gebracht. Het risicoprofiel is een dynamisch geheel: Als er aanleiding toe is, worden risico's toegevoegd, gewijzigd en/of verwijderd.

Risicokaart

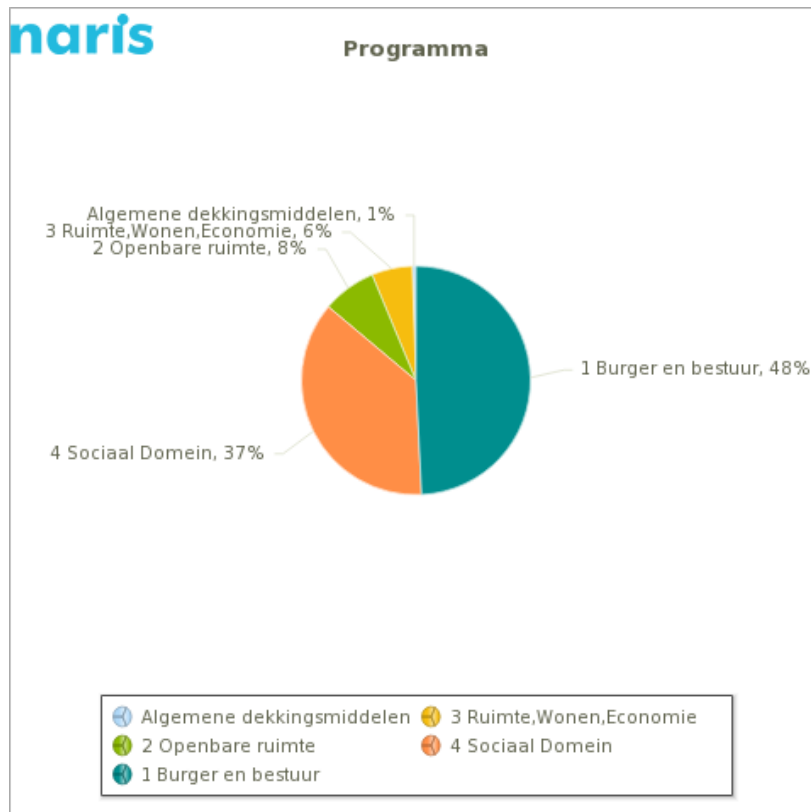
De volgende tabel ('risicokaart') geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg. De nummers in de risicokaart corresponderen met de aantallen risico's die zich in het desbetreffende vak van de risicokaart bevinden.

Tabel Par.A-1

$x > € 500.000$	2	1			
$€ 250.000 < x < € 500.000$	3	1	1		
$€ 100.000 < x < € 250.000$	2		5		
$€ 25.000 < x < € 100.000$	4	4	4	4	3
$x < € 25.000$	2	1		2	
Geen financiële gevolgen		3			
Kans	10%	30%	50%	70%	90%

De volgende grafiek geeft de gemiddelde risicoscore per programma weer. Hierdoor ontstaat inzicht in de risicospreiding.

Tabel Par.A-2

In het volgende overzicht worden de tien risico's gepresenteerd die de hoogste bijdrage hebben aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Hierbij geeft het invloed percentage de invloed van een risico op het *totale risicoprofiel over alle jaren* van de gemeente Drimmelen weer.

Tabel Par.A-3

Risico top 10				bedragen x € 1.000		
Progr.	2019 begroting	2018 begroting	2017 rekening		2019 Kans	2019 Invloed
1	1	-	5	Overtreding privacywetgeving	10%	45,01%
4	2	4	2	Garantstelling De Wijngaerd	30%	6,67%
4	3	x	x	Accomodatiebeleid	50%	4,46%
4	4	5	4	De teruggevorderde BTW op de buitensportaccommodaties moet worden terugbetaald aan de Belastingdienst.	30%	4,14%
4	5	x	x	Aanzuigende werking van het abonnementsstarief voor eigen bijdragen Wmo	50%	4,09%
3	6	7	7	Gecedeerde vorderingen (BMD) zijn eerst in 2018 en 2028 invorderbaar	10%	2,95%
2	7	6	-	Een of meerdere civieltechnische kunstwerken vervangen waarvoor in de voorziening geen budget is opgenomen	50%	2,81%
4	8	9	12	Afstoten Den Domp Lage Zwaluwe	50%	2,78%
4	9	-	-	Taak Hulp bij het huishouden kan niet uitgevoerd worden binnen budget	70%	2,34%
4	10	-	-	Taak, Participatiebudget, kan niet binnen budget uitgevoerd worden	90%	2,01%
					2017 rekening	2018 begroting
					€5.966	€5.646
					€2.033	€3.860
					€7.999	€9.506
						€24.750
						€3.435
						€28.185

- = Dit risico is opgenomen in het totale risicoprofiel van de gemeente Drimmelen, maar behoorde niet tot de risico top 10.

x = Dit risico is nieuw opgenomen

Ontwikkeling per risico

1. Overtreding privacywetgeving

Om haar taken uit te oefenen heeft de gemeente persoonlijke gegevens van haar burgers nodig. Hiermee dient de gemeente zorgvuldig om te gaan. Bij overtreding van de Algemene Verordening Gegevensbescherming kan de Autoriteit Persoonsgegevens een boete opleggen.

2. Garantstelling De Wijngaerd

De gemeenteraad heeft op 16 juli 2015 besloten een gemeentegarantie te verlenen aan Stichting de Wijngaerd te Made t.b.v. de financiering van de renovatie van de huidige huisvesting en tijdelijke huisvesting die hiervoor nodig is. In de op 25 november 2015 tussen de gemeente Drimmelen en de Coöperatieve Rabobank Amerstreek U.A. te Oosterhout ondertekende akte van borgtocht zijn de volgende voorwaarden opgenomen: De aflossing van de lening loopt evenredig mee met de totale aflossing (inclusief extra aflossingen) van de totale financiering, zodat leningen een gelijke looptijd hebben. Bij een eventueel verlies van zelfstandigheid van Stichting De Wijngaerd door fusie en/of overname komt deze akte van borgtocht te vervallen.

3. *Accommodatiebeleid*

Begin 2018 is een nulmeting van maatschappelijke accommodaties in de gemeente Drimmelen uitgevoerd. Op basis van deze nulmeting is in 2018 een beleidsnotitie opgesteld met daarin een overkoepelende visie voor de gemeentelijke accommodaties. De afgelopen periode heeft de gemeente in voorbereiding op het accommodatiebeleid enkele subsidieverzoeken van zorg- en welzijnspartners ontvangen. Een belangrijke reden dat gemeente deze verzoeken ontvangt is dat het Rijk de regeling zorginfrastructuur per 2017 heeft beëindigd en een klein gedeelte van oorspronkelijke budget voor 2018 via integratie-uitkering aan gemeenten beschikbaar hebben gesteld. Per 2019 zal Ministerie van VWS samen met VNG een nieuwe regeling uitwerken. Op dit moment kan de gemeente Drimmelen met de huidige uitkering niet voldoen aan de verzoeken. Onduidelijk is of dit per 2019 wel mogelijk is.

De risico's zijn:

- Nieuwe invulling van gemeentelijke accommodaties brengt aanzienlijke meerkosten met zich mee die vooralsnog niet opgenomen is in (meerjaren) begroting.
- De gemeente stemt in met de verschillende subsidieverzoeken, waardoor het structureel moet bijdragen aan in standhouden van niet-gemeentelijke accommodaties.

4. *De teruggevorderde BTW op de buitensportaccommodaties moet worden terugbetaald aan de Belastingdienst*

Indien de Belastingdienst niet instemt met de terugvordering van de btw over de sportaccommodaties, nemen de kosten van de buitensport toe.

5. *Aanzuigende werking van het abonnementstarief voor eigen bijdragen Wmo*

Door verlaging van de eigen bijdragen voor Wmo-voorzieningen zal de vraag ernaar toenemen.

6. *Gecedeerde vorderingen (BMD) zijn eerst in 2018 en 2028 invorderbaar*

In de verkoopovereenkomst van de nieuwe jachthaven in Drimmelen aan Yachthaven Biesbosch B.V. is een gespreide betaling geregeld van een gedeelte van de koopsom. Bij beëindiging van de activiteiten van Moerhave B.V. medio juli 2015 zijn deze vorderingen gecedeerd aan de gemeente. Omdat het eerste gedeelte eerst in 2018 wordt betaald en het resterende gedeelte medio 2028 is vanwege de lange doorlooptijd sprake van een risico.

7. *Een of meerdere civieltechnische kunstwerken vervangen waarvoor in de voorziening geen budget is opgenomen*

Tijdens inspecties wordt gepoogd vijf jaar van tevoren een inschatting te maken van het risico van einde levensduur. In ieder geval twee jaar voor vervanging zijn de kosten aan te geven. Afspraak is nu, dat een raadsbesluit wordt gemaakt zodra een vervanging uit de inspectie nodig blijkt.

8. *Afstoten Den Domp*

Gemeenteraad heeft opdracht gegeven om pand te verkopen aan één partij met de voorwaarde dat de maatschappelijke huurders in het pand mogen blijven. Eind 2017 heeft het college op basis van de laatste ontwikkelingen besloten om onder een aantal voorwaarden over te gaan tot beëindiging van de huur- en onderverhuurovereenkomst voor het horecagedeelte. Een van deze voorwaarde is dat de gemeente een compensatiebedrag beschikbaar stelt voor beëindiging van de huur. Naast de huurbeëindiging heeft het college ook ingestemd om onder aantal randvoorwaarden het pand te verkopen aan potentiële kopers partij Leest-Wintermans. Zowel de huurbeëindiging als de verkoop wordt begin 2018 aan de raad voorgelegd.

De risico's zijn:

- De gemeente beëindigd de huur en betaalt het compensatiebedrag, maar het pand kan niet worden verkocht.
- De partij wil de bestemming van het pand wijzigen. Pand moet voldoen aan ruimtelijke en technische eisen. Onduidelijk is of dit mogelijk is.
- De afgelopen jaren is er, vanwege wens om pand af te stoten, sprake geweest van uitgesteld onderhoud.

9. *Taak Hulp bij het huishouden kan niet uitgevoerd worden binnen budget*

Vanaf 2019 is Hulp bij het huishouden weer volledig een maatwerkvoorziening. Dit heeft mogelijk een aanzuigende werking op de vraag naar Hulp bij het huishouden. Ook vergrijzing kan leiden tot een toename van de vraag. Toepassing van de AMvB betekent dat (loon)ontwikkelingen in de thuiszorgsector leiden tot (sterk) stijgende tarieven.

10. *Taak Participatiebudget kan niet binnen budget uitgevoerd worden*

Het risico op de omvang van het participatiebudget voor Wet sociale werkvoorziening en re-integratie voor 2019 en volgende jaren blijft onverkort van toepassing.

Weerstandscapaciteit

Weerstandscapaciteit is het geheel aan middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten die onverwachts en substantieel zijn te dekken. Onderscheid wordt gemaakt in:

Incidentele weerstandscapaciteit

Het vermogen om calamiteiten en andere eenmalige tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van taken op het geldende niveau.

Structurele weerstandscapaciteit

De middelen die permanent kunnen worden ingezet om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de bestaande taken.

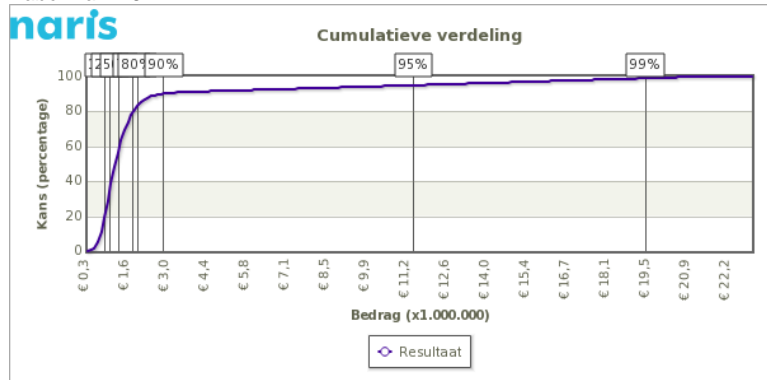
Benodigde weerstandscapaciteit

Op basis van de onderkende risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag (€ 28 miljoen - zie tabel Top 10 risico's) ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. De hierna opgenomen tabel en de kansverdeling tonen de resultaten van de risicosimulatie.

Tabel Par.A-4

Statistieken	Waarde
Minimum	€ 154.792
Maximum	€ 23.028.731
Gemiddeld	€ 2.237.006
Absolute maximum	€ 28.305.000
Zekerheidspercentage	Bedrag
10%	€ 712.008
25%	€ 915.917
50%	€ 1.211.701
75%	€ 1.673.795
80%	€ 1.838.037
90%	€ 2.744.377
95%	€ 11.316.499
99%	€ 19.248.907

Tabel Par.A-5

Conclusie

Uit de grafiek en de bijbehorende tabel volgt dat het 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 2,7 miljoen (jaarverslag 2017: € 1,8 miljoen). De toename van het bedrag is veroorzaakt door het van kracht worden van de Algemene Verordening Gegevensbescherming. Het boetebedrag wat de Autoriteit Persoonsgegevens kan opleggen bij het schenden van de Algemene Verordening Gegevensbescherming is aanzienlijk hoger geworden.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Tabel Par.A-6

Beschikbare weerstandscapaciteit					in € 1.000
	2017 rekening	2018 begroting	2019 begroting	2020 begroting	2021 begroting
Incidentele weerstandscapaciteit (in vermogen)	19.588	17.211	18.305	17.045	16.996
Algemene reserve	19.469	16.903	16.869	16.869	16.819
Algemene dienst	17.528	15.431	15.384	15.384	15.334
Grondbedrijf	1.941	1.472	1.485	1.485	1.485
Bestemmingsreserve					
Reserve bovenwijkse voorzieningen Grondbedrijf	119	162	170	177	177
Stille reserve (besloten te incasseren)	-	-	-	-	-
Geraamde resultaat (programmabegroting)	-	146	-1.530	-493	29
Structurele weerstandscapaciteit (in exploitatie)	2.560	2.366	2.411	2.390	2.368
Onbenutte belastingcapaciteit	2.560	2.366	2.386	2.365	2.343
Onvoorzien	-	-	25	25	25
Totale weerstandscapaciteit	22.148	19.577	20.716	19.435	19.364

Weerstandsvermogen

Het **weerstandsvermogen** geeft de relatie aan tussen de risico's waar geen maatregelen voor zijn getroffen of waar na het treffen van maatregelen nog restrisico's overblijven en de capaciteit die een gemeente heeft om die niet begrote kosten op te vangen. Onderscheiden worden:

Statisch weerstandsvermogen

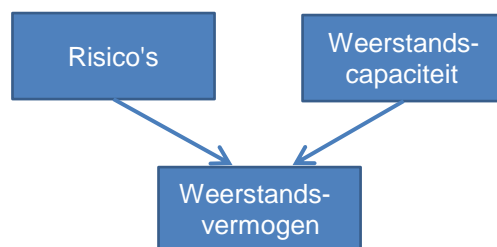
Betrekking hebbende op het begrotingsjaar zelf.

Dynamisch weerstandsvermogen

heeft betrekking op de consequenties voor meerdere begrotingsjaren.

Op basis van de geïnventariseerde risico's is het weerstandsvermogen berekend. Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij benodigde of gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

Tabel Par.A-7

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Tabel Par.A-8

Ratio weerstandsvermogen	2017 rekening alle jaren	2019 begroting jaarschijf	2020 begroting jaarschijf	2021 begroting jaarschijf
Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 22.148	€ 20.716	€ 17.070	€ 17.021
Benodigde weerstandscapaciteit	€ 1.867	€ 2.744	€ 2.701	€ 2.529
Ratio weerstandsvermogen (2019 begroting)		7,55	6,32	6,73
Ratio weerstandsvermogen (2018 begroting)		9,29	9,94	10,28
Ratio weerstandsvermogen (2017 rekening)	11,86			

De afwijking wordt veroorzaakt doordat risico-inschattingen zijn aangepast als gevolg van het van kracht worden van de Algemene Verordening Gegevensbescherming.

Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen, wordt gebruik gemaakt van onderstaande waarderingstabel².

Tabel Par.A-9

Waarderingcijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

Een algemeen aanvaarde normstelling voor de hoogte van het weerstandsvermogen is er niet. Gemeente Drimmelen streeft na zo min mogelijk risico te lopen en -mits financieel verantwoord- zoveel mogelijk risico's af te dekken. Dit betekent dat een weerstandsvermogen moet worden nagestreefd dat ten minste voldoende is. Dit betekent een ratio weerstandsvermogen van minimaal 1,0 (minimaal waarderingcijfer C).

De ratio van de gemeente Drimmelen valt in 2019 in klasse A. Dit duidt op een uitstekend weerstandsvermogen. De hoogte van de ratio houdt in dat momenteel geen nadere beheersmaatregelen nodig zijn.

Financiële kengetallen

(en beoordeling van de onderlinge verhouding tussen deze kengetallen in relatie tot de financiële positie)

Bij de vernieuwing van de BBV is, op basis van advies van de commissie Depla, voorgeschreven dat er in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing een verplichte basisset van vijf financiële kengetallen moet worden opgenomen.

Naast de kengetallen wordt een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie opgenomen. De invoering van de kengetallen is voornamelijk bedoeld om de financiële positie voor raadsleden inzichtelijker te maken. De kengetallen hebben geen functie als normerings-instrument in het kader van financieel toezicht.

De vijf kengetallen zijn:

1. Schuldquote:
  - a. netto schuldquote;
  - b. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
2. Solvabiliteitsratio;
3. Grondexploitatie;
4. Structurele exploitatieruimte en
5. Belastingcapaciteit.

Tabel Par.A-10

² De normtabel is ontwikkeld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement in samenwerking met de Universiteit Twente.

Begroting 2019						
Kengetallen	Verloop van de kengetallen					
	Rekening 2017	Begroting 2018 (primaire)	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
1a. Netto schuldquote	-7%	31%	42%	45%	44%	44%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	-8%	33%	42%	44%	43%	43%
2. Solvabiliteitsratio	76%	60%	53%	52%	52%	52%
3. Kengetal grondexploitatie	-1%	0%	0%	0%	0%	0%
4. Structurele exploitatieruimte	1%	3%	-2%	0%	2%	4%
5. Belastingcapaciteit	106%	102%	108%	108%	108%	108%

Een korte toelichting op de kengetallen:

1a. Netto schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

De netto schuldquote van de gemeente Drimmelen is laag. Dit is positief.

1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te krijgen in hoeverre sprake is van doorlenen, wordt de netto schuldquote weergegeven (netto schuld gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

De netto schuldquote van de gemeente Drimmelen is laag. Dit is positief.

2. Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal.

Het eigen vermogen bestaat uit reserves en het resultaat van baten en lasten.

De solvabiliteitsratio van de gemeente Drimmelen is hoog. Dit is positief.

3. Kengetal grondexploitatie

Grondexploitaties kunnen een forse impact hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de grond is van belang, omdat deze terugverdiend moet worden bij de verkoop. Boekwaarden worden afgezet tegen de totale baten.

Het kengetal voor de grondexploitatie van de gemeente Drimmelen is laag. Dit is positief.

4. Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het evenwicht van de begroting wordt er ook gekeken naar de structurele en incidentele lasten en baten. Voorbeeld van structurele baten zijn de algemene uitkering en eigen belastinginkomsten. Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen.

Een begroting waarvan de structurele baten dan ook hoger zijn dan de structurele lasten is dan ook meer flexibel dan een begroting waar bij de structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

De structurele exploitatieruimte van de gemeente Drimmelen is laag. Dit is negatief.

5. Belastingcapaciteit

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten jaarlijks. Bij de berekening van het kengetal worden de gemeentelijke woonlasten afgezet tegen het landelijk gemiddelde.

De totale woonlasten van de gemeente Drimmelen zijn iets hoger dan het landelijk gemiddelde. Dit is negatief.

Beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie

De kengetallen zullen altijd in samenhang moeten worden gezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie van een gemeente.

Geconcludeerd kan worden, dat de gemeente Drimmelen een gezonde financiële positie heeft. De verminderde belastingcapaciteit kan worden opgevangen door de positieve uitkomsten van de andere kengetallen.